

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2022

KULTUREN

Året som gått

Det är en spännande tid vi lever i och Kulturen har, som många andra, fått en intensivkurs i krishantering de senaste åren. Efter två pandemiår, ett magert 2020 och ett något fetare 2021, kom krigs- och inflationsåret 2022. Vår verksamhet påverkades av raskt stigande kostnader och vi tyngdes samtidigt av ständigt närvarande vetskapen om ett brutalt och omfattande krig i Europa. Kulturen gick in i året med en stabil ekonomi och vi fick också en efterlängtd uppräknning av anslagen från Region Skåne.

Året inleddes med ytterligare en våg av covid-pandemin. Under januari och februari var de flesta medarbetare sjuka, ofta med relativt lindriga symptom och gott tillfrisknande. Verksamheten påverkades och vi hade en tuff tid med att hinna bygga de utställningar som skulle öppna under våren. Det hela slutade väl med vårutställningen Kaffe – en het historia som öppnade lagom till påsklovet, helt enligt plan. Vi öppnade även utställningarna *Scandinavian Design of Everyday Life* och *Pippi Långstrump – en lekutställning*, även dessa enligt plan. Dessutom öppnade en rad samverkansutställningar, bland annat *Vi som kom till er*, en utställning om flyktingmottagningen 1945, som producerades i samarbete med Katedralskolans spetsprogram i historia.

Kulturens volontärverksamhet utvidgades under året. Nytt för året har varit att Kulturens trädgårdsvolontärer och Kulturens dramavolontärer kompletterat Kulturens sommarvolontärer. Eftersom Kulturen är ett medlemsägt museum ska det finnas möjlighet för den som vill att så långt som möjligt vara delaktig i museets verksamhet och lära sig mer om denna. Volontärerna har också bidragit till att berika museiupplevelsen för många av våra besökare och vi ber att särskilt få tacka dem för denna insats.

I samarbete med *Nordenstedtska stiftelsen* lanserades "det Nordenstedtska seminariet", en serie föredrag om forskning som bedrivs på Kulturens samlingar eller inom Kulturens verksamhetsområden. Det var första året vi genomförde detta. Försöket föll väl ut och stiftelsen som har till ändamål "att bereda museimän och andra vetenskapliga att i lokaler inom Kulturens område i Lund samlas för vetenskapliga överläggningar" har beslutat att finansiera en fortsättning under 2023.

Året 2022 var också ett karnevalsår. Under några dagar i maj inföll Lundakarnevalen och naturligtvis var Kulturen till och från en del av detta. Under själva karnevalshelgen bidrog Kulturen till feststämningen genom att hålla öppet med fri entré och flera av de hundratusentals besökarna till karnevalen besökte också Kulturen.

Under hösten stängdes delar av Allmogehallen och de gamla utställningarna från 1970-talet togs ned. Samtidigt fortsatte förberedelserna för att under det kommande året bygga om hallen. En omfattande men viktig insats var också renoveringen av muren längs Adelgatan som riskerade att rasa. Renoveringen av Bosebo kyrka slutfördes och efter nära 20 år med en provisorisk grind kunde vi äntligen återställa

Fideporten. Tillsammans ger de nu en liten känsla av "museinärhet" för den som passerar gatan fram. De senaste åren har vi riktat de årliga mecenatinsamlingarna till förnyelsen av friluftsmuseet och vi vill i detta sammanhang särskilt tacka de många medlemmar som varit med och lämnat bidrag till detta och denna gång särskilt då till återställandet av Fideporten. Den invigdes vid årsmötet i början av juni, ett årsmöte som efter ett par år med andra lösningar återigen kunde följas av en gemensam måltid på Kulturens restaurang. Vid årsmötet avtackades vår ordförande sedan 2011, Bengt L Andersson. Han efterträddes av Sverker Lindberg som till vardags är VD för Midway Holding.

Redan under slutet av föregående år hade vi känt av hastigt ökande energikostnader och byggkostnader. Den kostnadsökning som hade störst påverkan var energikostnaderna. Museet i sig är väldigt stort med uppemot 10 000 kvadratmeter utställningsyta, ändå är det de 5 000 kvadratmeterna magasinsyta som drar allra mest energi. Hundratusentals museiföremål kräver förvaring i anpassat klimat med rätt temperatur och rätt luftfuktighet året runt. Ett brett energisparprogram genomfördes där den kanske viktigaste enskilda åtgärden påbörjades under hösten. De gamla gaspannorna i magasinet Diabasen ska tas bort, magasinet ska kopplas in på fjärrvärmenätet, så att vi blir oberoende av gaspriserna.

Den 1 maj kom landshövdingen och flera hundra besökare till Östarp för att vara med när Kulturens Östarp invigdes som Skånes andra kulturresevat. Landskapsvårdsarbeten, djurhållning och programverksamhet fortgick i vanlig takt och för första gången kunde vi ta med Alriksgården i programmet. Detta med några öppna visningar av den fina 1900-talsmiljön som på sikt kommer att komplettera 1800-talsmiljön vid Gamlegård. Familjen Vollmer som drivit Östarps gästgiveri i tre generationer sedan 1947 har bestämt sig för att gå i pension och avslutade året med julbord. Kulturen har haft ett långt och fint samarbete med dem och vill särskilt tacka för detta och önska dem lycka till!

Mot slutet av året hade vi julstök och resultatet blev det bästa någonsin. Trots en januari–februari som var påverkad av coronapandemin och därtill hörande restriktioner slutade årets besökssiffra på 99,23 % av vårt tidigare rekord från 2019. Vi hade dessutom en större andel betalande besökare och därmed blev entréintäkterna större än någonsin tidigare. Samma typ av rekord satte museibutiken, aldrig någonsin har Kulturens museibutik omsatt så mycket pengar.

Utöver de årliga bidragen från Lunds kommun och Region Skåne har vi fått bidrag från många andra. *Sparbanksstiftelsen Finn* beviljade ett bidrag på 1,5 MSEK till lekplatsen och därmed kunde vi bygga de två etapperna i en sammanhållen process. Kulturrådet beviljade sammanlagt lite över 2 MSEK. De gick till projektet *Moving on – röster från barn på flykt*, en dokumentation av flyktingmottagandet från Ukraina 2022 samt med material från Flyktingdokumentationen 2015–18, och dessutom till projektet *I de överlevandes spår* – en presentation av flyktingmottagandet i slutet av andra världskriget. De Ohlssonska stiftelserna beviljade 1 950 KSEK för att vi tillsammans med Lunds universitet och statens historiska museer skulle kunna ta fram en

engelskspråkig bok om Lundaarkeologin, och många andra lämnade på olika vis ekonomiska bidrag till verksamheten.

Vi är mycket tacksamma för alla bidrag som kommer oss till del, utan dem skulle museets verksamhet vara mycket mindre omfattande!

Gustav Olsson
museichef

Utställningar

Elsa Beskows sagovärld – en lekutställning från 2020 stod fram till 9 januari. Lekutställningen stod längre än ursprungsplanerna på grund av coronapandemin. Den 19 februari slog vi därför med stor glädje upp dörrarna i Allmogehallen för den nya tillfälliga utställningen *Pippi Långstrump – en lekutställning*. Här har barnfamiljer fått möta en kär klassiker – världens starkaste Pippi och fått busa och leka i välkända pippimiljöer med roliga krypin och spännande saker att hitta på. Ingrid Vang Nymans klassiska illustrationer från böckerna om Pippi Långstrump användes som fondväggar.

Utställningen *Cirkus* från 2021 visades i Lundahallen och i Textilhallen fram till 27 februari. Här berättade vi om cirkusens spännande och förtrollande värld. År 2020 togs turnerande klassisk cirkus med på listan över immateriella kulturarv i Sverige. Med utställningen lyfte Kulturen detta och levandegjorde cirkushistoria från 1800-talet till idag. Merparten av föremålen och kostymerna lånades in från Cirkus Rhodin som är en av de få traditionella cirkusar som finns kvar i Sverige och som har sin bas i Skåne. Utställningen visade även den prisbelönta frilansfotografen Åsa Sjöströms porträtt av Cirkus Rhodin och delar av hennes dokumentär *Den sista Cirkusprinsessan*.

Lördagen den 9 april öppnade vi den stora tillfälliga utställning *Kaffe – en het historia* som visades i Lundahallen och i Textilhallen. Utställningen berättade om kaffets

historia ur ett brett perspektiv, från medicin till "Swedish Fika". Det svenska sättet att umgås över till exempel en kopp kaffe, att ta en fika, är ett immateriellt kulturarv som finns med på Sveriges förteckning över levande traditioner. I utställningen fanns flera historiska miljöer och många kafferelaterade föremål ur Kulturens rika samlingar – däribland museets förpackningssamling. Här kunde besökarna fördjupa sig i lokala, regionala, nationella och internationella nedslag från kaffehistorian. Även några av friluftsmuseets miljöer hade särskilda kaffeteman.

Under våren öppnade vi flera utställningar där ungdomar visade sina verk. Den 12 februari invigdes utställningen *Konsten att höra till*. Den visades på andra våningen i Vita huset utanför Auditoriet. Här ställdes konstnärliga alster ut skapade av ungdomar med olika etniska bakgrunder. Genom olika konstspråk, material och tekniker utforskades känslor av tillhörighet i staden. Utställningen var en del av ett internationellt forskningsprojekt där universitet i Sverige, Storbritannien och Tyskland arbetat med nyanlända ungdomar. Den visades fram till den 17 april.

Den 18 maj invigde vi Katedralskolans utställning *Vi som kom till er*. Den visades på andra våningen i Vita huset i direkt anslutning till utställningen *Att överleva – röster från Ravensbrück* och i Lundalabbet. Utställningen handlade om flyktingar som med hjälp av räddningsaktionerna de Vita bussarna och de Vita båtarna kom till Skåne efter andra världskriget. Inför arbetet fördjupade sig eleverna i ögonvittnesskildringar från Ravensbrückarkivet, som mynnade ut i denna ljud- och videoutställning. Syftet med utställningen var dels att påminna om Förintelsen och några av dess offer, och dels att påminna besökarna om att vi alla har en moralisk uppgift att arbeta för att händelsen aldrig får upprepas. Utställningen är förlängd till 10 april 2023.

Avgångseleverna på det estetiska programmet på Drottning Blankas Gymnasieskola i Lund invigde sin utställning *Med världen framför våra fötter (och bakom vår rygg)* den 20 maj. Utställningen visades i Herrehusets källare och tangerade Herrehusets tema Världen på Kulturen. Här presenterade eleverna genom sina alster tankar kring vad de har för kulturella möten framför sig i livet som unga vuxna men också hur de blickar bakåt i historien. Utställningen visades fram till den 8 juni.

Höstens utställningsinvigning gick av stapeln den 24 september när *Scandinavian Design of Everyday Life* öppnade. Här visas 300 föremål ur samlaren och författaren Thomas Lindblads unika samling av skandinaviska vardagsföremål. Fokus är de massproducerade vardagsföremålen i materialen plast, aluminium, rostfritt stål och glas. Från 1930-talet och fram till 1970-talet skapade några av Skandinaviens bästa formgivare bruksföremål för hemmet, som nu blivit eftertraktade klassiker. Utställningen är en vandringsutställning skapad av Thomas Lindblad själv och av Tove Alderin Studio. Kulturen är först ut att visa utställningen och den står fram till 27 augusti 2023. Textilutställningen *Knitstart my heart – Anna Bauer* från 2021, som visades på andra våningen i Ystadhuset och i Schlyterska huset, förlängdes till den 15 januari 2023.

Vi har under året gjort en del revitaliseringar av utställningar, och särskilt stora sats-

ningar har gjorts i Arbetarbostaden och i utställningen *Att överleva – Röster från Ravensbrück*.

Vår vandringsutställning *Katja of Sweden* visades både på Västergötlands museum från 13 november 2021–13 februari 2022, och på Kristinehamns konstmuseum 4 juni–11 september 2022.

Under året tog vi ner utställningen *Formfröjd* som varit en av avdelningarna i vår utställning *Folkkonst & Design*. *Formfröjd* har speglat relationen mellan det nyskapade och historien, mellan ny design och det folkliga kulturarvet, något som vi kommer att belysa även framöver men i en omarbetad version.

Den inplanerade nyinvigningen av utställningen *Metropolis – Lund och medeltiden* under hösten, flyttades fram till den 18 februari 2023.

Program- och skolverksamhet

Kulturen har en rik programverksamhet som riktar sig till många olika målgrupper. Program och visningar utgår från utställningar, traditioner och högtider och Kulturs övriga verksamheter. En stor del av programverksamheten har fokus på barn och unga – under skolterminerna riktar vi oss till lärare och elever och under helger och loven till barn och deras anhöriga. Vi erbjuder familjeverkstäder under helger och utökar programaktiviteterna under alla skolloven.

I början av 2022 låg restriktionerna på max 50 personer/arrangemang kvar, då covid-smittan återigen tagit fart, men lagom till sportlovet släpptes restriktionerna och besökarna återvände till museet. Under året samverkade vi med många olika organisationer, föreningar, artister och musiker och erbjöd våra besökare föreläsningar, konserter och föreställningar. Vi inledde året med Trettondagsafton-konsert med musikaliska pärlor från opera, operett och musikal. 27 januari uppmärksammade vi Förintelsens minnesdag med föredrag av Maria Karlsson, fil. doktor i historia. För tredje året i rad arrangerades en tvådagars tatueringsmässa, *Sisters Tadoo*, med enbart kvinnliga tatuere, i samarbete med Darren Ward. Folkmusikens dag firades med spelmän i parken. Under Lunds historiedagar erbjöd vi i samarbete med dess förening fyra föredrag. Vi hade fri entré under Lundakarnevalen och under nationaldagsfirandet, som lockade 2 162 besökare. Då var der konsert med Elin Teilus, sångerska och jojkare från skogssamiska Udtja, och kören Bella Voce – Lunds studentsångerskor sjöng.

Under Kulturnatten, sjöng flera körer och vi hade ficklampspromenad i parken. Det var fri entré liksom under Konstkvällen då vi erbjöd konstvisningar. I samarbete med Nordenstedtska stiftelsen genomförde vi tio seminarier på olika teman såsom arkeologi, trädgård, kaffe, Karl XII med mera. För att uppmärksamma FN-dagen kom FN-förbundet i Lunds ordförande Cecilia Tengroth och Gunilla Hedenberg från Dag Hammarskjölds museum och höll föredrag. I december kom Lundarallarna och

byggde upp järnvägsmodelllandskap och demonstrerade sina tåg. Vi hade även helgkurser i stickning under året för vuxna, med Anna Bauer och Moa Sundström.

För barn har vi haft teaterföreställningarna *Turali* – en barnföreställning med Trollmors sagor, *Insektsorkestern – en småkrypskabaré* med Teater Sagohuset, Lundakarnevalens barnföreställning *Hotell Elektrolyx*, *Jakten på piratskatten* med Erik Svartskägg, *Soppa på en spik* med Anna Rynefors och *Stjärnan lyste klart* med Kulturens marionetteater

Lovverksamhet

På sportlovet invigde vi lekutställningen om Pippi Långstrump och hade skapande verkstäder på temat Lilla Gubben och Herr Nilsson, visningar på temat sport och lek och introduktioner till historiska lekar. Under påsklovet erbjöd vi påskpyssel och påskvisningar samt ett stort skärtorsdagsfirande med även påsklekar, såpbubbelblåsning och flygförsök till Blåkulla. Till höstlovet erbjöd vi drop in-verkstäder och dramatiserade vandringar; *Mysteriet* med den försvunna dockan för yngre barn dagtid, och visningar på temat *Rysliga platser* och *läskig ficklamps promenad* i parken under kvällstid med gestaltande spöken.

Sommarsäsongen

Från 1 maj–15 september har Kulturen sommarsäsong med längre öppethållande varje dag och fler aktiviteter. Besökarna kunde som vanligt delta i vårt levandegörande i parken. Kulturens tidsresor är ett återkommande publikt lustspel, under 2022 hade det temat kaffe. Vi reste tillbaka till 1600-, 1700-, 1800- och 1970-talet.

Kulturen har drivit en dramagrupp som träffats vid tio tillfällen för att öva in ett drama, som spelades under sommaren i samband med *Historiska uppdrag för barn*. Temat var *Inför Kulturens invigning 1892*, och barnen löste uppdrag tillsammans med dramagruppen. Vi har även haft sommarvolontärer som levandegjort friluftsmuseet och som också har deltagit i Historiska uppdrag. Vi utvecklade under året även volontärskapet inom trädgård, där volontärer deltagit i trädgårdsarbete under ledning av trädgårdsmästare Robin Joo.

Midsommarfirandet med dans kring midsommarstången lockade 2 924 besökare. Under sommaren erbjöd vi skapande verkstäder på olika teman; Pippi Långstrump, Anna Bauers punkiga figurer, stafflimåleri i parken och visningar på olika teman. Allsång för barn inledde Visfestivalen i Lund. Vi hade fyra orgelkonserter och gudstjänster i Bosebo kyrka. Teater Theatron spelade föreställningen *Sjopalovich resande teatersällskap* tre gånger under sommaren och Teatergruppen Proppen spelade föreställningen *Syndernas Lund*, om studentmordet i Peccatorum, vid åtta tillfällen. I samarbete med SommarLund erbjöd vi fyra tillfällen med fri entré och underhållning i parken; Diktafon, The Hebbe Sisters, *Ensam-Tvåsam-Tveksamhet* med Anna-Lena Brundin och Jan Sigurd, *Over the Rainbow- Judy Garland 100 år* med Isabella Lundgren.

Julen på Kulturen

I likhet med sommarsäsongen är *Julen på Kulturen* en förtätning av programpunkter. I flera av friluftsmuseets interiörer visas julfirandet med dukade bord och julens prydnader från olika tider. Parken dekorerar med ljusslingor och julpynt, vi har drop-in julpyssel, kurser och konserter. I Bosebo kyrka hade vi sju Luciakonserter med Bella Voce – Lunds studentsångerskor. Vårt traditionella *Julstök med julmarknad* lockade sammanlagt 10 596 besökare och inleddes på fredagskvällen och fortsatte under lördagen och söndagen. Museet fylldes av körer, musiker, Luciatåg, matstånd och marknadsknallar. Besökare fick möta personal i historiska dräkter som berättade om julfirandet i de olika interiörerna. Under december hade vi också visningar om hur julen firades i olika tider och olika sociala miljöer. I Blekingegården fanns pedagoger klädda till pigor som berättade om julfirandet och det vardagliga livet år 1815.

Besöksmålsutveckling

Vi fortsatte arbetet med att utveckla Kulturens museibutik med bland annat temakvällar i butiken. Vi har arbetat med att ta fram varor i fokusgrupp med medarbetare med olika kompetenser inom samlingar, utställningar och program. Från och med september har vi drivit Kulturens café i egen regi, med öppet under skolloven och Julstöket.

Ny lekplats i friluftsmuseet har länge varit på önskelistan. Vi påbörjade arbetet i mars och första etappen skulle varit klar i september och den andra under tidig vår 2023. Tyvärr sköt brist på material och sjukdom fram invigningen till juni 2023. Tan-

ken är att lekplatsens tema stad och land på ett lekfullt sätt ska fånga upp många av de karaktärsdragen som är unika för Kulturen.

Historiska dräkter (en Karl den XII-dräkt, en hushållerskeklänning och en barnklänning till Thomanderska huset) har sytts upp till den pedagogiska verksamheten, tack vare ett testamente från Elsy Rosengren. Kläderna har sedan används av både pedagoger och volontärer i friluftsmuseet, i olika sammanhang.

Våra andra museer

På Kulturens Östarp hade vi säsongstart med djursläpp 1 maj, midsommarfirande med dans kring majstång, slåtterdag – höskörd på gammalt sätt med lie, kratta och hässjor och säsongavslutning med visningar. Vi deltog även i Biosfärfestivalen med vandringar i landskapet och under kulturarvsdagen med visningar. Från maj till augusti fanns en värd i 1800-talsdräkt på plats som höll i visningar och andra aktiviteter på olika teman i Gamlegård.

Tegnérmuseet var öppet på lördagar och söndagar under juli–augusti, men även under Kulturnatten och Konsthelgen. Under Konsthelgen visades konstnären och illustratören Lisa Rydbergs plats-specifika verk, ett antal collage av såväl bild som text, inspirerade av Tegnérns bevarade brev. Fyra lördagar i november–december höll museet också öppet och då anordnades sagostunder i regi av Lunds kommun. En projektplan för museets framtid har även utarbetats under året som innehåller förslag för museets vidareutveckling. Ett nytt visningsmanus har också sammanställts under året.

Hökeriet drivs av Hökeriets vänner och har haft begränsade öppethållande. Under juni, juli och augusti bemannades Hökeriet dock av Kulturens egen personal.

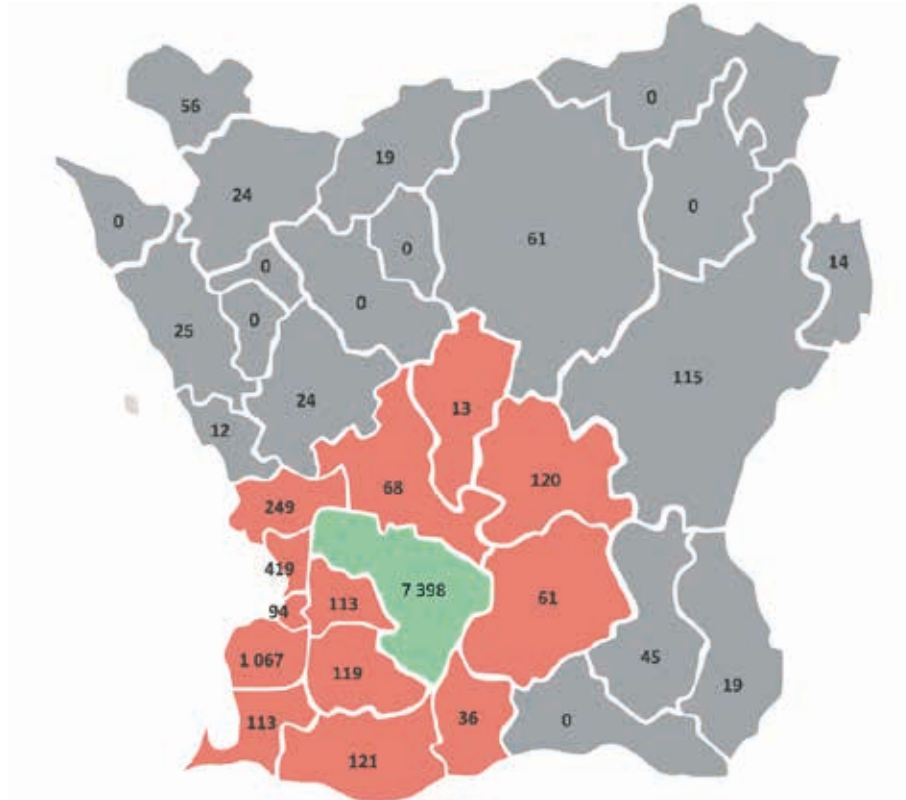
Kulturen har på uppdrag av Region Skåne drivit Livets museum i Lund. Under året genomfördes totalt 201 visningar där. Nya skolprogram och verksamhet riktad mot de yngsta besökarna har tagits fram under året.

Skolverksamhet

Vi har en bred skolverksamhet för elever och utbildningar för lärare. Under året har vi genomfört 186 skolprogram på olika teman. Vi har genomfört ett skapande skola-projekt för årskurs 3 på temat samisk kulturhistoria och slöjdande och *Folketro förr och nu* med skapande verkstad. Totalt genomförde pedagogerna 13 fortbildningar för 162 lärare/pedagoger. Av dessa var fyra halvdagar och nio stycken en-timmes-träffar. Två nya "körkortsutbildningar" för 26 lärare har genomförts och 136 lärare av dem som redan tagit "körkort" till Kulturen tidigare år har återkommit för en så kallad uppdatering.

Statistik skolbesök 2022

Statistiken visar vilka kommuner förskolorna och skolorna kommer ifrån. Figuren nedan visar fördelningen procentuellt.

Skolbesök	Antal	%
Lund	7 398	69,2%
Kranskommuner	2 593	24,3%
Övriga kommuner	693	6,5%

Samtliga besök 10 684

Visningar för vuxna, Kulturen i Lund = 231

Visningar för skolor, Kulturen i Lund = 186

Visningar för vuxna, Kulturens Östarp = 62

Visningar för skolor, Kulturens Östarp = 13

Lov och helgprogram (visningar och verkstäder) för barn och familjer = 112

Barnkalas = 5

Utbildade lärare = 162

Lekfulla tidsresor = 23

Studieförbundet Vuxenskolan höll under året 20 smideskurser i vår smedja.

Marknadsföring och IT

Sedan några år tillbaka har Kulturens marknadsföring blivit alltmer digital, till exempel genom marknadsförda inlägg på Facebook och att alla programpunkter har publicerats som Facebook-evenemang och att vår publika verksamhet har kommunicerats på Skånetrafikens skärmar på Pågatågen, bussar och spårvagnar. Som ett led i utvecklingen av Kulturens digitala marknadsföringsstrategi, tog vi under 2021 steget att satsa på Google Ads remarketing (det vill säga annonsering i Googles displaynätverk), något som vi utvecklade under 2022. Vi gjorde även motsvarande annonsering på Facebook och Instagram. Den digitala skärmen som installerades på Vita husets mur till Julstöket 2021 är också en del av denna strategi. På Tegnérsplassen passerar dagligen ett stort antal personer till vilka vi kan kommunicera ett dynamiskt innehåll (i stället för att till exempel som tidigare använda tryckta skyltar och gatupratrare).

Under 2022 kunde vi återuppta en del bra samarbeten som fick läggas på is under coronapandemin, som till exempel det utökade samarbetet med Lunds hotellverksamhet (som bland annat gäller förköp av entrébiljetter).

Medlemskap och årsbok

Utvecklingen av medlemsföreningen fortgick under året. Vi hade ett stort fokus på att arbeta med kampanjer knutna till vårt nya Guldmedlemskap, till exempel med speciella VIP-kvällar i samband med invigning av nya utställningar och med smygning av Julbutiken med glöggservering och extra bra rabatt i museibutiken. Vi tillhandahåller numera även medlemsflyers på både svenska och engelska i entrén.

Bengt L Andersson var Kulturhistoriska föreningens styrelseordförande under perioden 2011–2022. Årsmötet beslutade att tacka Bengt för hans insats genom att inrätta en fond för frimedlemskap i hans namn, *Bengt L Anderssons fond*. För trots att vi försöker att hålla medlemsavgiften så låg som möjligt, är den ändå för hög för vissa. Genom att inrätta en fond för detta ändamål, kan vi nu göra det möjligt att skänka pengar direkt till ett medlemskap. Den första ansökningsperioden under hösten landade i 16 frimedlemskap.

Kulturens årsbokstema 2022 var kaffe och det samspelade med innehållet och invigningen av den tillfälliga utställningen *Kaffe – en het historia*. I de elva artiklarna behandlades kaffe och fika ur en rad olika perspektiv, från de skånska kaffestugorna och trädgårdarnas kaffegrottor till kaffedrickandets koreografi, hur kaffet kom till Sverige och Lund, om Mjölpropagandans kamp mot svenskarnas kaffedrickande och mycket annat. Boken var så populär att vi fick trycka upp en andra upplaga under hösten!

Arbete med Kulturarv

Samlingar och dokumentation

Under året har en osteolog slutfört ompackningen av allt medeltida djur-skelettmaterial. Det innebär att allt osteologiskt material i samlingarna nu är fotograferat och ompackat, tack vare bidrag från Crafoordska stiftelsen. En del av förpackningssamlingen från Åkerlund & Rausing har registrerats och packats om.

Kulturarvs-IT har utfört bildkoppling och tillfört information om föremål i Kulturens samlingar och Region Skånes medicinhistoriska samling. Dessutom har digitaliseringen av den arkeologiska samlingen fortsatt med bidrag från Nordenstedtska stiftelsen.

Ytterligare delar av textilsamlingen har fotograferats och placeras in i nya kompaktsystem för rullade och liggande textilier. De nya förvaringssystemen har kompletterats under året. Inför ombyggnad har alla mindre föremål i magasin, utställningar och stuginteriörer i Allmogehallen packats och transporterats till ett externt magasin, där uppordningen av materialet har påbörjats. En genomgång och uppordning av Uppackningsrummet i Vita huset har genomförts.

Projektet *I de överlevandes spår* med bidrag från Kulturrådet har påbörjats och kommer att slutföras under våren 2023. I projektet skapas sju punkter i en app som möjliggör en guidad vandring genom Lund. Den tar oss till platser knutna till överlevande från koncentrationsläger som togs emot 1945 och danska judiska flyktingar som togs emot 1943.

Projektet *Moving On – röster från barn på flykt* med bidrag från Kulturrådet och Kultur Skåne är ett samarbetsprojekt mellan Malmö Museer, Regionmuseet Skåne, Institutionen för kulturvetenskaper vid Lunds universitet, Rädta barnen, Teater InterAkt, Skate Nation med flera. I projektet används material från Flyktingdokumentationen 2015–18, men också de intervjuer med barn och familjer från Ukraina som genomförs inom projektet. En digital utställning planeras till sista veckan i maj på stationerna i Malmö, Lund och Kristianstad. Utställningen kommer under samma vecka dessutom att förgrena sig ut i gaturummen i de tre städerna.

Forskare har studerat föremål och arkivmaterial i Kulturens samlingar, bland annat material kring Märta Måås-Fjetterström, Elfstrands krukmakeri i Sjöbo, Maja Fjaestad, Kulturens Konstslöjdanstalt, osteologiskt material, Berlingska stilgjuteriet, Domkyrkan och Franciskanerkonventet i Lund samt Anna Olin Möller, Sveriges första kvinnliga snickargesäll.

Kulturens föremålssamlingar har utökats med 176 föremålposter under 2022. Kulturen förvaltar även Region Skånes medicinhistoriska samling som under året utökades med 21 föremål.

Forskning

Flera forskningsprojekt har bedrivits under 2022. Projektet *Källor till Lunds äldre historia* bedrivs av Kulturen i samarbete med Lunds universitet. I ett första delprojekt pågår transkribering av Lunds bytings protokoll med början från 1642. Ett forskningsförberedande projekt har bedrivits kring den arkeologiska dokumentationen av Allhelgonaklostret i Lund. Under året påbörjades ett större bokprojekt med arbetsnamnet *A Companion to Medieval Lund* som i huvudsak riktar sig till en internationell publik av forskare. I projektet kommer ett antal välrenommerade forskare att presentera ett antal teman om det medeltida Lund kring vilket det har bedrivits forskning.

Under året startade Kulturen den Nordenstedtska seminarieserien, en serie fristående föreläsningar finansierad av *Nordenstedtska Stiftelsen* med fri entré för Kulturens besökare. Under ett antal kvällar har allmänhet och forskare bjudits in till kvällsföredrag med eftersits. De inbjudna föredragshållarna, både interna och externa, har berättat om aktuell forskning i en rad olika områden som ligger inom Kulturens intressesfär.

Aktivitet	Påbörjas	Avslutas
Yttertaken på kyrkorna i Lunds stift	Jun 2018	Feb 2022
Föredrag Lunds universitet	Feb 2022	Feb 2022
Införa föreläsningsserie	Mar 2022	Dec 2022
Digitalisera det arkeologiska arkivet/GIS (förstudie)	Jan 2022	
Årsredogörelser, storytelling	Okt 2022	Dec 2022
Allhelgonaklostret i Lund	Jan 2021	Okt 2023
Källor till Lunds äldre historia	Jan 2022	Dec 2023
3D-digitalisering Ravensbrück-föremål (urval av föremål)	Jan 2022	
Minnesgeografi	Jan 2022	Okt 2022
Conference paper om avvecklade herrgårdsmuseer	Jun 2022	
Seminarium KSAL (nya behov etc.)	Jan 2022	
Sigillprojektet	Jan 2018	Dec 2023
Kulturhistoriska perspektiv på cirkulär ekonomi och resilienta försörjningssystem	Jan 2021	Okt 2022
Dominikankonventet I	Jan 2022	Jan 2022
Konstslöjdanstalten i Lund (KSAL)	Jan 2022	Dec 2022
<i>A Companion to Medieval Lund</i>	Jan 2022	Dec 2023
Källor till Lunds äldre historia (förstudie)	Jan 2020	
Publikation artikel	Maj 2021	Maj 2023

Kulturmiljö

Vi har genomfört regionalt kulturmiljöarbete inom fälten arkeologi och bebyggda miljöer. Under året har Kulturen medverkat i Region Skånes nätverk Kulturmiljö Skåne i syfte att samverka med övriga kulturarvsinstitutioner.

De arkeologiska uppdragen har utförts i framförallt Lund. I kv Paradis genomfördes en större förundersökning av bland annat den medeltida stadens vall och vallgrav med bland annat hjälp av markradar inför universitetsbyggnation. En annan förundersökning företogs på Mårtenstorget, som kommer att leda fram till en lite större undersökning under 2023. Under slutet av året fortsatte också ärendet med konsekvensanalys för markpåkänning vid nedtagning av Domkyrkans torntak. Utanför Lund genomfördes schaktningsövervakningar i de medeltida bytomterna Dalby, Stora Råby, Håstad och Hardeberga. Kulturen genomförde en trädgårdsarkeologisk undersökning av Fossesholms herrgård, Buskerudmuseet i Norge och deltog i en forskningsgrävning av det medeltida stadsområdet Elleholm, i regi av Blekinge museum. Under året fick vi också ett flerårigt uppdrag gentemot Trelleborgs Energi, vilket kan leda till fler undersökningar i staden.

Projektet med den stora arkeologiska undersökningen från år 2019 i kvarteret Sankt Mikael avslutades under året. Den populärvetenskapliga publikationen från undersökningen; Klosterkök, stadsodling och studentkasern – Arkeologi i ett kvarter i Lund, släpptes 6 mars. Senare under året kom fördjupningsarbetet med resultatet från undersökningen, delvis finansierat av medel från *Birgit och Sven Håkan Ohlssons stiftelse*, att publiceras; *Kvarteret Sankt Mikael. Arkeologi 1904 - 2020. Archaeologica Lundensia: investigationes de antiqvitatibus urbis Lundae XIII*.

Under hela året pågick det omfattande utställningsarbetet med uppdatering av *Metropolis – Lund och medeltiden*, med planerad nyinvigning 18 februari 2023. Den senaste 20 årens forsknings- och undersökningsresultat har arbetats in i uppdateringen av utställningen och presentationen har gjorts om med bland annat inslag av filmer. Närmare 6 000 arkeologiska föremål har också fått översyn och omvårdnad och vi har bytt all belysning till mera energieffektiv LED-belysning.

De bebyggelseantikvariska uppdragen är fördelade runt om i hela Skåne, med bland annat upprättande av många vård- och underhållsplaner av kyrkogårdar samt uppdatering av kyrkors underhållsplaner till Svenska kyrkan. Ett särskilt stort arbete var åt Ystad-Sövestads församling.

Ett annat omfattande arbete var inventering kulturområdena åt Landskrona kommun inklusive Ven. Under året fortsatte ramavtalet för kulturmiljökonsulttjänster åt Lomma kommun, bland annat arbete med Bjärreds vångar. En utredning av Eldarehuset utfördes åt Höörs kommun. Antikvarisk medverkan/sakkunnig genomfördes i en mängd uppdrag, bland annat Blåherremölla, kyrkogårdsmuren i Gryt, Östra kyrkogården i Malmö, Apoteket Svanen och Vänskapens hus i Lund, flera olika uppdrag inom Flyinge kungsgård och konsekvensbeskrivningar, bland annat Norra Nöbbel

övs kyrkogårds utbredning. Ett annat uppdrag rörde Tosterups kyrka, där vi också genomförde en arkeologisk vindsstädning.

Stadsantikvarien i Lund är numera placerad på Stadsbyggnadskontoret. Kulturen söker nya samverkansformer med Lunds kommun för kulturmiljöarbetet, bland annat utfördes remissarbete i planfrågor under verksamhetsåret. Kommunstyrelsen har beslutat att finna ett uppdrag för Kulturen avseende en stadshistoriker att vända sig till i frågor om stadens och Lundabygdens kulturmiljöer och byggda kulturarv.

En del löpande underhåll genomfördes på Kulturens byggnader och ett större arbete under hösten var tjärning av Bosebo kyrkas tak, men fokus under året låg på utställningsproduktion. Med i huvudsak externa resurser kunde Fideporten återuppföras och muren mot Adelgatan åtgärdas. I övrigt kan också antikvarisk medverkan inför ombyggnaden av Allmogehallen nämnas.

Miljö och hållbarhet

Vi har flera år haft längre sammanhängande perioder utan regn. För att mäta med bevattningen i friluftsmuseet behövs en bättre infrastruktur. Våra växter och torvtak behöver bevattning. För att vi inte ska slösa med processat vatten, planerar vi för två vattencisterner, en i söder vid Skolträdgården och en intill dammen vid Blekingegården så att vi i stället kan bevattna med dag- och grundvatten. Projektet är fortfarande i planeringsfasen.

Ett brett energisparprogram påbörjades där den kanske viktigaste enskilda åtgärden är att de gamla gaspannorna ska tas bort. Magasinet Diabasen ska kopplas in på fjärrvärmenätet så att vi blir oberoende av gaspriserna.

I våra utställningar fortsatte vi den stora satsningen på att byta belysningen från halogen till LED. Under 2021 gjorde vi tillsammans med energikonsulter en större genomlysning av andra former av energiförbrukningar. Under 2022 användes dessa åtgärdsförslag för att optimera användandet av biogas och fjärrvärme.

Risk och säkerhet

Säkerhetsarbete är på sätt och vis otacksamt eftersom det oftast görs i det fördolda och helst ska det inte röja någons uppmärksamhet. Något den uppmärksamme kunnat se är att befintliga utrymningsvägar förbättrats i Textilhallen och att det tillkommit ytterligare en ny. Vi uppfyllde också vår ambition att samtliga byggnader numera är försedda med automatlarm direktkopplade till Räddningstjänsten.

Kulturen fortsatte även nätverkssamarbetet med ABM-institutioner i Skåne kring framtagning av en plan för katastrofberedskap och restvärdesräddning och att utöka brandberedskapen i Kulturens byggnader.

Liten fralla med ost eller skinka 25:-
Croissant med ost skinka 45:-
2 Pannkakor med grädde och sylt 45:-
Soppa med bröd 85:-
Rostad bröd med laxrilette 65:-
Övernatt över 30:-

SÖTT

Canuccini 5:-
Kolsnitt 15:-
Hallingotta 15:-
Chokladkaka (lakon och glassbit) 25:-
Kanelbulle 25:-
Kardemumsumulle 45:-
Polkagrislubbe 20:-

DRYCK

Bryggkaffe / te inkl. potar 25:-
Kallbrus satten 20:-
Läsk 25:-
Vår 10:-

Allergi? Fråga oss så hjälper vi till!

Besöksstatistik 2022

Kulturen i Lund*

	Verksamhet	Betalande	Medlem	0–18 år	Anläggning
Januari	2 667	1 168	394	918	4 022
Februari	7 318	2 801	628	3 348	7 853
Mars	6 976	2 495	713	3 040	11 345
April	10 187	4 207	962	3 913	13 977
Maj	8 331	2 999	541	3 006	17 588
Juni	15 253	7 264	886	4 664	21 231
Juli	15 904	7 785	979	4 949	21 417
Augusti	9 414	5 153	635	2 928	16 838
September	8 773	2 347	565	2 515	13 762
Oktober	8 083	3 254	759	2 316	10 696
November	16 651	7 912	2 204	4 678	18 992
December	6 303	2 918	637	1 788	9 409
Totalt	115 860	50 303	9 903	38 063	167 100

Anläggningsbesök övriga besöksmål

	Kulturens Östarp	Livets museum	Hökeriet	Tegnér-museet
Januari	329	482	0	0
Februari	626	811	0	0
Mars	795	818	0	0
April	1 953	832	571	0
Maj	7 418	836	611	0
Juni	4 067	657	494	0
Juli	3 906	0	1 394	96
Augusti	3 310	743	1 465	45
September	2 685	1 135	483	180
Oktober	2 340	1 105	776	387
November	1 769	1 792	590	17
December	1 677	952	478	175
Totalt	30 875	10 163	6 862	817

*Notera att kategorierna "Betalande", "Medlem" och "0–18 år" inte utgör samtliga verksamhetsbesök. Bland övriga ingår till exempel fria entréer och konferensdeltagare

Kulturens Östarp

Kulturens Östarp är ett unikt friluftsmuseum och numera ett av två kulturresevat i Skåne. Det är beläget i ett böljande och naturskönt landskap i de sydvästra delarna av Vombsänkan. Här finns äldre gårdsmiljöer och ett småbrutet odlingslandskap med små åkrar, ängar, gårdsgårdar och betande kor som minner om äldre tiders brukande. Ovanliga ängsblommor och vildbin samsas här med gamla lantraser av många djurslag, exempelvis Linderödsgrisar, Gotlandsruss och Göingegetter. Området ägs och förvaltas av Kulturen i Lund som sedan 1924 driver museet.

Året på Östarp började med invigning av Kulturens Östarp som kulturresevat. Det skedde 1 maj, i samband med djursläppet som sedan några år tillbaka är säsong-söppning för Gamlegård och den publika verksamheten på Östarp. Länshövding Anneli Hultén påtalade särskilt i sitt invigningstal, de mycket höga kultur- och naturvärden som bevarats och samspelar på Kulturens Östarp. På invigningsdagen plöjdes ett mindre stycke med häst på åkern öster om Gamlegård. Denna besåddes senare med bovete, som idag är en ovanlig gröda men som var vanlig på Östarp fram till 1800-talets slut.

Under året hölls den uppskattade kursen i lieslåtter under två helgdagar, samt den årligt återkommande slätterdagen där besökare bjuds in för att hjälpa till med ängs-slåttern. En stor insats med att beskära större träd utföres av arborister. Bland annat fick den stora kaskadgranen i Hannas trädgård vid Gamlegård en välbehövlig beskärning av döda grenar.

Förrummet till köket på Gamlegård återställdes efter ett angrepp av hussvamp. Ett halvt takfall på Møllegården lades med ny råghalm och lagningar av Gamlegårds stråtak skedde innan höstens regnväder kom. På Alriksgården slamfärgades delar av innergårdens panel och därtill gjordes mindre men välbehövlige reparationer av husen.

Under 2022 hade Kulturens Östarp besök av Sveriges Radio-programmet *Naturmorgon*. Gårdsbrukaren på Östarp, Emma Johansson, letade upp en padda tillsammans med biologen Didrik Claesson och reporter Hjalmar Dahm. I radioinslaget som sändes i *Naturmorgon* 22 oktober får man bland annat höra om hur paddan sväljer sina byten med ögonen.

I december valde gästgivarparet Lennart och Gunilla Vollmer att gå i pension. Sedan 1946 har Östarps Gästgiveri arrenderats av personer i familjen Vollmer, som i tre generationer drivit och utvecklat Gästgiveriet till en välbesökt och omtyckt matdestination.

Gåvor och donationer

Kulturen tar tacksamt emot gåvor, föremål, testamenterade medel och mecenat-medel. Tack vare detta kan vi berika våra samlingar, investera i verksamheten samt finansiera projekt som vi i annat fall inte hade haft möjlighet att genomföra.

VI TACKAR FÖR DE GÅVOR OCH DONATIONER SOM MOTTOGS 2022:

Anna Holmbom, Smygehamn
Anne-Marie Leander, Lund
Ann-Marie Wångstedt, Lund
Astrid och Anders Stensson, Höllviken
Brita Graumann, Lund
Carl Hampus Lyttkens, Lund
Christina Marie Louise Remnéus, Lund
Dödsboet efter Anne-Birgit Pettersson, Ängelholm
Dödsboet efter Inger Kockum, Lund
Elisabeth Jancke Brandberg, Djursholm
Gustaf Almenberg, Dalby
Göran Garpinger, Tyringe
Inge Berger, Lund
Ingrid Kullberg-Bendz, New York
Johan Lundberg, Lund
Karin Björkelund, Höör
Kerstin Holst, Åhus
Kerstin Thorén-Bengtsson, Lund
Lars Ehnбом, Staffanstorps
Lilian Carlsson, Blentarp
Maria Quensel, Lund
Pia Stenstrand, Lund
Siv Johansson, Lund
Tomas Söderblom, Lund
Torun Ewald, Lund
Ulla Lundholm, Lund
Viveca Althin Landelius, Lund

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

HÖGSTE BESKYDDARE

Hans Maj:t Konung Carl XVI Gustaf

HEDERSLEDAMÖTER

Bertil Hagman, Lennart Nilsson, Margareta Nilsson, Märit Rausing,
Martin Wiklund, Stefan Wiklund, Thomas Wiklund

KULTURENS STYRELSE 2022–2023

Representanter valda av föreningen:

Sverker Lindberg, ordförande
Lars Wetterberg, vice ordförande
Klemens Ganslandt
Eric Hamilton
Pia Jönsson Rajgård
Lena Leufstedt
Gustaf Lorentz
Hanne Mannheimer

Region Skånes representanter:

Ingrid Jägerhed
Hans Svedell

Lunds kommuns representanter:

Lars V Andersson
Sebastian Jaktling

Verksamhets- och museichef:

Gustav Olsson

Personalrepresentanter:

Mats Engström, DIK
Vakant plats, Vision

Arbetsutskott:

Sverker Lindberg (ordförande)
Lars Wetterberg
Hanne Mannheimer
Sebastian Jaktling
Gustav Olsson

**KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN
FÖR SÖDRA SVERIGE**

Tegnérspplatsen i Lund 046-35 04 00

www.kulturen.com